

Mededelingen van het Verbond der Vlaamse Academici V.V.A.

12e jaargang - nr. 11

november 1967

verschijnt maandelijks

Sekretariaat: Em. Jacquainlaan 126 Brussel 1. Tel. 02/18.68.20
PR 4292.38.

Bestuur V.V.A.

Prof. em. Dr. C. Heymans, Erevoorzitter

Prof. Dr. W. Opsomer, voorzitter

Dr. K. Goddeeris, 1e ondervoorzitter

Dr. S. Dessers, 2e ondervoorzitter

Lic. H. Aelvoet, sekretaris

Dr. R. de Beule, sekretaris-verslaggever

Lic. E. F. Brieven, penningmeester

Redaktieverantwoordelijken

Lic. P. Mulder, gouv Antwerpen

Mr. P. Bauters, gouv Brabant

Dr. B. Hermans, Campinia Academica

Ir. F. Hendrickx, gouv Limburg

Lic. J. Soenen, gouv Oost-Vlaanderen

Dr. A. van Lerberghe, gouv West-Vlaanderen

Toespraak van Prof. Dr. K. Van Acker

*hoofdbibliothekaris van de Rijksuniversiteit te Gent,
uitgesproken ter gelegenheid van het V.V.A.-souper
te Laarne op 23 september 1967.*

Toen mij gevraagd werd u vanavond te onderhouden over „de Rijksuniversiteit te Gent 150 jaar”, heb ik er geen ogenblik aan gedacht u de geschiedenis dier instelling van Hoger Onderwijs in haar geheel — zij het dan op zeer beknopte wijze — in herinnering te brengen. Daarvoor is mijn tijd te kort, en ik geloof ook niet dat u zoiets van mij verwacht.

Oorspronkelijk dacht ik er wel aan enkele punten uit die geschiedenis naar voren te brengen, zoals de stichting van de Nederlandse Universiteit, de verfranse Universiteit na 1830, de inrichting van laboratoria en seminaries rond 1870, de vervlaamsing van 1930. Doch weldra besepte ik dat ook dát nog te veel was.

Er was tenslotte één aspekt van de geschiedenis onzer Gentse Alma Mater dat mijn aandacht bleef weerhouden: de vervlaamsing.

Ik meen dat precies dit onderwerp te verkiezen is omdat ik aanneem dat u, Vlaamse Academici, zoals ikzelf erg ingenomen zijt met die verwezenlijking.

Toen ik onlangs enkele bezoekers van de tentoonstelling „Schatten van de Universiteitsbibliotheek”, bij het zien van het autograaf van H. van Peene's Vlaamsche Leeuw hoorde vragen: „Is dit dan al zo oud?”, begreep ik dat het wel eens nuttig kon zijn mochten de jongeren hun „vaderlandse” geschiedenis beter kennen. Niemand zal betwisten dat de geschiedenis van de trage en

moeizame, veelal zeer wrange opstanding van het Vlaamse volk een wezenlijk bestanddeel uitmaakt van onze „vaderlandse” geschiedenis.

De laatste faze van de vervlaamsing van de Gentse Universiteit ligt nog niet zo ver achter ons, dat men nu niet meer zou weten dat daar wel enige jaren strijd mee gemoeid zijn geweest.

Doch wanneer die strijd een aanvang genomen heeft, over hoevele jaren en onder welke omstandigheden hij verlopen is, dat begint bij velen al enigszins vaag te worden.

Daarom vraag ik u vanavond, samen met mij, in vogelvlucht zou ik bijna zeggen, het toneel waarop zich dit gebeuren afspeelde, te overzien.

Wij herinneren ons nog wel uit de aangeleerde vaderlandse geschiedenis, hoe in de Zuidelijke Nederlanden, na de afscheuring van het Noorden in de 16e eeuw, de uitwijking van vele levenskrachtige mannen naar het Noorden, de sluiting van de Schelde, de onophoudende oorlogen die op ons grondgebied gevoerd werden tussen de Europese mogendheden en het daaruit voortvloeiend pauperisme van de bevolking, een stoffelijk en ook geestelijk verval met zich hadden gebracht.

Tijdens het Oostenrijks bewind vooral ging dit gepaard met een toenemende verfransing van de leidende klasse wegens het gebruik van het Frans door de Oostenrijkse bewindvoerders.

Enige reactie daartegen tekende zich toen reeds af.

Moeten wij in de Brusselse advocaat Verlooy, die in 1788 een boekje uitgaf getiteld „Verhandeling op d'onacht der moederlijke tael in de Nederlanden”, de eerste flamingant zien? Hij was wellicht meer. Hij schreef toch dat hij het ganse Nederlandse volk tot

slechts één volk rekende. „Daerom”, zo gaat hij verder, „laet ons gezamentlijke Nederlanders, schoon wij van Staet geschijden zijn, ons ten minsten in de Nederlandsche konsten aenzien als gevaderlanders en gebroeders. Laet ons gezamender-hand ons genoegzaam Nederduytsch handhaven, eeren en versieren; en dat eyndelijk de tael van den vrijdom ook eens de tael der konsten zij”.

Over de Franse overheersing moet niet veel gezegd. Wij weten allen wat de Fransen hier gedaan hebben: de feitelijke verfransing van voorheen werd nu stelselmatig en met geweld doorgevoerd. Vuylsteke schetste dat zeer klaar: „Dit stelsel van ontvlaamsing”, schreef hij in zijn korte statistieke beschrijving van België, Gent 1869, „dat gedurende twintig jaren het bestuur, de wetgeving, het rechtswezen, het onderwijs, de drukpers, het tooneel, en tot de gewone daden van het bijzonder leven omknelde; die Fransche alles overweldigende, alles bedwingend overheersing, waarvan niemand het onverwacht einde kon voorzien of zelfs verhoppen, droeg spoedig de gewenschte vruchten. Alleen de lagere standen kon men geen Fransch aanleren.”

Wij kunnen ons gemakkelijk voorstellen hoe het zou gegaan zijn indien dit nog een of twee generaties langer zou geduurd hebben.

Indien ik u aldus in 't kort de hier heersende toestand, vóór 1815, heb pogen voor de geest te roepen, dan was dat om u beter te doen begrijpen hoeveel wij te danken hebben aan het Koninkrijk der Nederlanden en o.m. aan de oprichting door Koning Willem I van Staatshogescholen.

Ongetwijfeld hebben het levend contact tussen Noord en Zuid en de talrijke overige maatregelen van Willem I en van zijn minister Falck de heropleving van de Nederlandse taal en cultuur alhier sterk bevoordeeld.

Doch de ontmoeting van de verzuchting der lagere standen, wier kultuurbeleving vóór 1815 belichaamd werd in de aktiviteit der nederige kamers van Retorika — waar we o.m. Jan Frans Willems aan het werk zien — met de vernederlandsing van het officieel onderwijs na 1815, is buitengewoon bevruchtend geweest. Nu weten wij wel dat in de Staatshogescholen het Latijn de voertaal was, naar het voorbeeld van de buitenlandse universiteiten van die tijd, en dat de *cives academici*, de studenten, onder elkaar Frans spraken zoals G. Bergmann, de vader van Tony Bergmann, in zijn „Herinneringen uit mijn studentenleven aan de Hogeschool te Gent”, in 1892 schreef.

Niettemin vinden wij onder de eerste strijders die na 1830 voor de rechten van het Vlaamse land zullen opkomen, namen van oud-leerlingen van Prof. Schrant die te Gent de Nederlandse Geschiedenis en Letterkunde in het Nederlands doceerde: nl. Philip Blommaert, Leo d'Hulster en Lodewijk de Potter; namen van oud-leerlingen van Prof. Meyer en Prof. Visscher te Leuven, nl. Hub. Delecourt, C. P. Serrure, Prud. Van Duyse; namen van oud-leerlingen van Prof. Kinker te Luik, o.m. Luc. Jottrand.

Die ontmoeting van de Vlaams gebleven rederijders en de hoger gestudeerden over wie ik het daarjuist had, heeft zich geuit, en wel op zeer frappante wijze, kort na 1830, toen opnieuw alles verfranst werd op even stelselmatige wijze als ten tijde der Franse overheersing — maar nu was het fanatisme en niet meer vreemd staatsbelang er de oorzaak van. In 1832 verscheen te Gent de brochure van Ph. Blommaert, de leerling van Schrant: „Aenmerkingen over de verwaerloozing der Nederduytsche tael” en twee jaar later gaf Jan Frans Willems, de self-made man te Eeklo, zijn Reinaert de Vos, in het licht waarvan het hartstochtelijk voorbericht ons nu nog ontroert.

H. Conscience, Theodoor Van Ryswyck, P. Van Duyse en K. Ledeganck sloten zich weldra daarbij aan. Op korte tijd werd het Vlaamse land wakker geschud. Toen in 1840 een Algemeen Petitionnement rondgestuurd werd om door de bevolking te laten ondertekenen, waren er meer dan 100.000 die hun handtekening plaatsten.

De voornaamste eisen van het verzoekschrift waren:

— bestuurlijke taal in Vlaanderen: Vlaams

— gerechtelijke taal: Vlaams

— oprichting van een Vlaamse Academie

en ten slotte: „Dat het Nederduytsch bij de Universiteit van Gent en bij de andere rijksscholen in de Vlaamsche gewesten dezelfde voorregten zal genieten als het Fransch”.

Wij weten dat hiermede de Vlaamse beweging publieke vorm heeft gekregen. Wij weten echter ook dat dit petitionnement door de Kamer der Volksvertegenwoordigers werd doorgestuurd naar de Minister van Binnenlandse Zaken, zonder behandeling ervan. En nochtans leek het een ogenblik alsof de zaak een goede wending nam. De regeling van de spelling van het Vlaams, reeds eeuwen verwilderd tot een soort afspiegeling van de vele dialecten, werd te Gent in 1841 op het Taalkongres waar alle Vlaamse letterkundigen aan deelnamen, vastgelegd. En het was in de ronde promotiezaal van de Gentse Hogeschool dat dit gebeuren plechtig gevierd werd. (24 dec.)

Doch het was aan diezelfde Hogeschool, waar sinds 1835 het Latijn vervangen werd door het Frans, dat de cursus die voorheen door Schrant was gedoceerd, op het programma van het tweede jaar volgende vermelding kreeg: „Littérature flamande. Les jours et heures seront fixés ultérieurement.” Prof. Bormans, die ermede belast was geworden, werd overgeplaatst naar Luik, en de cursus verdween helemaal van het programma.

Het is onmogelijk de strijd om de vervlaamsing van de Gentse Hogeschool en van het Hoger Onderwijs in het algemeen, los te denken uit het geheel van de objectieven van de Vlaamse Beweging. Want strijd om taalgelijkheid in het rechtswezen bijvoorbeeld kan niet

zonder vervlaamsing van de studie der rechten aan de Universiteit. Dat geldt evenzeer voor alle andere objectieven als taalgeelijkheid in bestuur, in het leger, zee-
wezen, diplomatie, enz.. De gehele of gedeeltelijke
vervlaamsing van de Hogeschool bleef ook steeds op
het programma van de Vlaamse Beweging als een
belangrijk onderdeel ervan: ik denk hierbij aan het
verslag van de Vlaamse Grievencommissie van 1856,
of aan het programma van het Vlaamsch Verbond van
1861.

Zoals voor elk dier vele objectieven was het een
moeilijke en langdurige strijd, uitgaande in de eerste
plaats van de studenten tegen de na 1830 steeds sterkere
tegenstand. En juist de cursus, vóór 1830 door Schrant
gedoceerd, was de eerste inzet. De studenten van „'t Zal
wel gaan”, in 1852 gesticht op het Atheneum met hun
leraar Heremans als bezieler, en in 1854 naar de
Universiteit overgebracht, stuurden een verzoekschrift
naar de Minister om de leergang in de Nederlandse let-
terkunde weer in te richten. Honderd op de driehonderd
studenten ondertekenden dat verzoek. De cursus werd
ingericht met Serrure en Heremans als lesgevers. Doch
het zou duren tot 1876 vooraleer hij van vrije leergang
omgevormd werd in keuzevak, d.i. eer het examen
meetelde voor verwerving van het diploma!

Een volgende schuchtere stap was de oprichting in 1882
van een Vlaamse Normaalafdeling bij de Universiteit,
als gevolg van de derde taalwet van datzelfde jaar,
waardoor het middelbaar onderwijs tenslotte vervlaamt
werd. Er moest immers volgens die wet een normaal-
onderwijs georganiseerd worden, bestemd om leraars te
vormen die bekwaam zouden zijn om in het Nederlands
te onderwijzen. Doch in 1887 werd door de regering
bepaald dat de diploma's van de Franse normaalschool
te Luik gelijkgesteld werden met die van de Vlaamse
normaalafdeling te Gent, met als gevolg dat opnieuw
vlaams-onkundige leraars in het Vlaamse land werden
aangesteld. En de eerste twee te Gent gediplomeerden,
Hipp. Meert en Jules Fredericks, bleven zeer lang op
de wachtlijst voor benoeming staan.

Tenslotte werd in 1890 de normaalafdeling te Gent
afgeschaft en bij de vier universiteiten heringericht als
afdeling van de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte.
Dat betekende dat ook de drie overige universiteiten
leraars voor het onderwijs in Vlaanderen mochten
vormen, wat daar echter niet in het Nederlands ge-
schiedde.

Ik geef mij er rekenschap van dat deze eenvoudige
opsomming van de vele moeilijkheden die de vervlaams-
ing in de weg gelegd werden, niet vermag te laten
aanvoelen, de ongehoord moeilijke omstandigheden en
het vijandige klimaat dat in de 19de eeuw heerste.
Een passage uit een rede van Coremans in de kamer
gehouden in 1873 ter gelegenheid van de behandeling
van de wet op het gebruik der taal voor de Vlaamsche
rechtbanken, schildert dat vijandig klimaat wellicht
beter dan wij het zouden kunnen:

„Toutes nos administrations sont françaises: l'armée, la
justice, l'enseignement, tout est français en Flandre.
Cette situation nous humilie et nous outrage. Et quand
nous venons, sur un point particulier, . . . demandez
le redressement de nos griefs, qu'est ce qu'on nous
accorde? On nous dispute les plus petites réparations:
on bafoue toutes les propositions que nous faisons, on
les traite d'absurdes, de ridicules, d'extravagantes. Mais
quand nous aurons voté cette loi remplie de concessions,
au point que tous les principes flamands y sont mutilés,
alors ceux qui aujourd'hui traitent d'absurdes nos
réclamations, se riront de nous, disant: „Vous avez été
mystifiés, vous n'avez rien obtenu”.

Coremans was nochtans niet de hevigste van de flamin-
ganten van toen!

Nu wil ik echter niet de indruk wekken dat de tegen-
stand van de vervlaamsing alleen van uit Brussel of
Wallonië gevoerd werd.

De Faculteit der Rechten van de Gentse Universiteit
verzette zich in 1889 zeer hevig tegen de oprichting van
een Vlaamsche Leergang over strafrecht. Ook de ver-
franste Vlamingen verzetten zich hardnekkig tegen elke
toevoeging. Nochtans was er stilaan wel iets veranderd.
In tegenstelling tot de feesten bij de viering van de
eerste 50 jaar bestaan van de Universiteit, werd er op
de viering van het 75-jarig bestaan, in 1892, reeds heel
wat Nederlands gesproken, niet alleen door Rector Tiele
uit Leiden die veel bijval oogstte met zijn Nederlandse
toespraak, doch ook later tijdens de verdere feestelijk-
heden. Dit was op een academische plechtigheid nog
nooit gebeurd voordien!

Het tij was aan 't keren, mede ten gevolge van de
invoering van het algemeen stemrecht die het nood-
zakelijk maakte dat de politiciers het vlaamssprekend
volk naar de ogen moesten zien.

Niettemin, nog in 1901, betuigden 34 Gentse hoog-
leraars hun instemming met de woorden van een
Gronings hoogleraar, A. G. van Hamel, die het anti-
vlaamse optreden van de Gentse „Société flamande pour
la vulgarisation de la langue française” had geloofd, en
de vlaamsgezinden scherp afgekeurd. Wel dient hierbij
gevoegd dat 34 slechts de helft der Gentse hoogleraars
betekende, waaronder dan vooral die van de Technische
Scholen uitblonken.

Door de oprichting van de normaal-afdeling bij de
Faculteit Letteren en Wijsbegeerte in 1884 was daar
een feitelijke tweetaligheid in zwang. De in 1888 door
Prof. Mac Leod begonnen vrije leergang plantkunde,
de oprichting van het Hoger Onderwijs voor het volk
in de moedertaal uitgaande van de Hogeschool van Gent,
met leergangen in vele Vlaamse steden, de Nederlandse
Kongressen en de Vlaamse Natuur- en Geneeskundige
Kongressen, dat alles schiep ten slotte niet alleen het
gewenste klimaat voor de oprichting van een Vlaamse
Hogeschool, maar leidde tot positieve voorstellen.

(Wordt vervolgd in nr. 12)

Uit de Gouwen

Antwerpen, Rubenssalon, Groenplein 9, 20.30 uur.

- 5 december: Sinterklaasfeest voor de groten.
12 december: Prof. Dr. E. Verboven: „Honderd jaar statistische mechanika”.
19 december: Dr. Jur. R. Vandezande, voorz. Verbond Vl. Overheidspersoneel: „De perspectieven van de Vlaamse ontvoogding in overheidsdienst”.
9 januari 1968: Prof. Dr. A. Bayaert: „De rechten van de mens”.

Campinia Academica.

- Zaterdag, 2 december: Tweede gala-avondfeest, in de feestzaal „General Biscuits Co.” te Herentals.
Vrijdag, 15 december: Maurice de Wilde: „Persvrijheid en de B.R.T.”, in Hotel Dennenheuvel te Kasterlee.

West-Vlaanderen.

Samenkomsten te Kortrijk op de 2de vrijdag van de maand.

Oost-Brabant (zie onderstaand verslag).

V.V.A.-Oost-Brabant: 11 okt. 1967.
Het Hof te Straatsburg en de daar aanhangig gemaakte klachten.

Met deze eerste ontmoeting van de gewestelijke kern Oost-Brabant, heeft de gouw Brabant tevens het academisch jaar 1967—'68 ingezet.

De losse gesprekken die aan de eigenlijke vergadering voorafgingen liepen eens te meer over de dwingende noodzaak de academici niet langer verspreid te laten zitten, maar de organen te scheppen, of uit te bouwen, waardoor ze aan de algemene werking van het V.V.A. kunnen deelnemen.

Het voorwerp van belangstelling bij deze eerste ontmoeting was een aktueel nationaal en internationaal probleem: doel en werking van het Hof te Straatsburg; een probleem dat ook enkele prominenten bleek te hebben aangetrokken.

De voorzitter, Ir. P. van Meuwissen, leidt door zijn genuanceerde welkomstgroet de vergadering in, waarna de Brusselse rechter, Dr. Jur. H. Albers, lid V.V.A., het woord neemt.

Hij schetst vluchtig de ontwikkeling van het internationaal recht en het volkenrecht, alsmede de beknopte geschiedenis van de internationale en supra-nationale instellingen. Aldus staat het Hof te Straatsburg onmiddellijk in het onmisbare reliëf en kennen ook de leken de beperkingen en de leemten in de juridische structuur van de onderzoekkommissie en van het Hof zelf.

In een helder betoog volgt daarop een overzicht van documenten, feiten, onderscheiden artikelen en het verloop van de eigenlijke zittingen van de onderzoekkommissie.

Verbluffend is het voor de leek te horen dat in de aanbevelingen van de commissie eigenlijk alle klachten tegen een overtreding van elk der bepaalde artikelen afzonderlijk reeds werden verworpen en er slechts een combinatie van een verdragsartikel met een art. uit het later toegevoegd protocol werd weerhouden. Het licht waarin de hele zaak volgens ons krantenwezen baadt, steekt wel schril af tegen wat er in de grond voor het Hof zal kunnen weerhouden worden. Aan de andere kant toont de eminente rechtsgeleerde wel aan hoe belangrijk de feiten wel zijn voor de verdere afwikkeling van deze rechtspraak. De grote omzichtigheid waarmee nadien Prof. Suy de bespreking inzet over enkele aspecten van het probleem worden een nieuwe aansporing tot deelneming aan het gesprek. Menigeen brengt treffende konkrete situaties naar voren, maar ook principiële moraal-filosofische stellingen en bezwaren worden daarbij niet over het hoofd gezien. Voor de verhelderende antwoorden dankt de voorzitter in een korte epiloo.

De volgende ontmoeting wordt te Diest in het vooruitzicht gesteld. Samenwerking met een te Tienen bestaande groep Ex-Lovanienses, met de Leuvense academische Klub en met de oud-studentenbond van V.U.B., wordt voortgezet of verder onderzocht. Wie daartoe meent te kunnen bijdragen is welkom op een bestuursvergadering.

D. Fagot
(sekr. V.V.A. - Oost-Brabant)

.....

NA 5 DECEMBER worden door de postbode de bewijzen van lidmaatschap aangeboden. Om de bijkomende kosten te verhalen, worden de bedragen dan verhoogd tot 260 fr. en 105 fr. Ook voor kaarten die geweigerd en achteraf toch betaald worden. Door storting op onze P.R. 42 92 38 voorkomt u al die narigheid.

.....

Eric DEMEULENAERE, burgerl. werktuigkundig ingenieur K.U.L. 66, die sedert juli vrij van militaire dienst is, heeft nog altijd geen vaste betrekking. Kan niet iemand onder onze leden een lichtje laten schijnen in Erics duisternis? Zijn adres is:

Oostrozebekestraat 40 Wielsbeke (tel. 056—66 109).

.....

Aanbevolen voor:

KREDIET
BELEGGINGEN
VERZEKERINGEN

Private Spaarkas

Gesticht in 1917

Guldenvlieslaan 83 - Brussel 6

N.V. CENTRALE HYPOTHEEK- EN VERZEKERINGSKAS

Alg. Beheerder: E. F. BRIEVEN